Երևանի պետական համալսարանում գործող
ՀՀ Բարձրագույն որակավորման կոմիտեի
իրավագիտության 001 մասնագիտական խորհրդին
(հասցե՝ 0025, Հայաստանի Հանրապետություն,
ք. Երևան, Ալեք Մանուկյան փողոց 1)

ԿԱՐԾԻՔ
ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ԸՆԴԴԻՄԱԽՈՍ,
ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԴՈԿՏՈՐ,
ՊՐՈՖԵՍՈՐ ՎԱՀԵ ՍՏԵՓԱՆՅԱՆԻ

Արփինե Առաքելյանի՝ «Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի վճիռների ազդեցության գնահատումը (Հայաստանի Հանրապետության օրինակով)» վերտառությամբ ԺԲ.00.02 - «Հանրային իրավունք - սահմանադրական, վարչական, ֆինանսական, մունիցիպալ, բնապահպանական, եվրոպական իրավունք, պետական կառավարում» մասնագիտությամբ իրավաբանական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճանի հայցման համար ներկայացված ատենախոսության վերաբերյալ

Ատենախոսության թեման ունի ակնհայտ արդիականություն: Դա պայմանավորված է այն հիմնավորմամբ, որ Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի (այսուհետ՝ ՄԻԵԴ) վճիռների և դրանց ազդեցության համակարգի, ձևերի ու առանձնահատուկ դրսևորումների արժեբանական նշանակության բացահայտմանն ուղղված յուրաքանչյուր գիտական հետազոտություն անկասկած համակարգային նշանակություն ունի հատկապես իրավաբանական դոկտրինում իրավական այդ երևույթի վերաբերյալ տեսական և միասնական մոտեցումների ձևավորման համատեքստում:

Բացի այդ, համաձայնելով հեղինակի տեսակետին, գրախոսության ներկայացված ատենախոսության առանձնահատկությունն այն է, որ Եվրոպական դատարանի վճիռների ազդեցությունը, հաճախ դուրս գալով պատասխանող պետության

սահմաններից, ընդգրկում է նաև այլ պետությունների իրավական համակարգերը: Հենց այս հանգամանքով պայմանավորված՝ անհրաժեշտություն է առաջանում գնահատել յուրաքանչյուր դեպքում Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի վճիռների ազդեցության ծավալն ու դրանից բխող պարտավորությունները (էջ 4):

Այդուհանդերձ ատենախոսության թեմայի և՛ տեսական, և՛ գործնական արդիականությունը նաև պայմանավորված է ներկա ժամանակաշրջանում Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի վճիռների ազդեցության համարժեք գնահատման անհրաժեշտությամբ՝ ոչ միայն Մարդու իրավունքների և հիմարար ազատությունների պաշտպանության մասին եվրոպական կոնվենցիայի վավերացմամբ ստանձնած պարտավորությունների պարեխիղճ կատարումն ապահովելու առնչությամբ, այլ նաև Եվրոպական դատարանի կողմից իրավունքի զարգացման հեռանկարների կանխորոշման ու ներպետական իրավական համակարգերը դրան նախապատրաստելու անհրաժեշտությամբ (էջ 4-5):

Թեմայի հետազոտման տեսագործնական հրատապությունը կարևոր է հատկապես հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը 2021 թվականից սկսած, փոխելով իր կողմից գործերի քննության առաջնահերթության քաղաքականությունը, հատուկ կարևորությամբ ընդգծել է «ազդեցություն ունեցող գործեր» (impact cases) կատեգորիայի ներքո ընդգրկվող գործերի քննության հատուկ ընթացակարգի սահմանման անհրաժեշտությունը: Այս առումով հեղինակն իրավացիորեն ընդգծել է Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի վճիռների ազդեցության համակարգի ու վերջինիս տարրերի ուսումնասիրության անհրաժեշտությունը, ինչը հետագայում կնպաստի նոր կատեգորիայի ներքո քննված գործերով կայացված վճիռների ազդեցության սահմանների ճիշտ տարբերակմանը:

Վերոշարադրյալից բացի հեղինակը հիմնավորել է ընտրված թեմայի արդիականությունը նաև գիտագործնական որոշ խնդիրների լուծման անհրաժեշտությամբ պայմանավորված:

Աշխատանքում ուշադրություն է հատկացվել Հայաստանի Հանրապետությունում իրավաստեղծ և իրավակիրառ գործունեության նկատմամբ ՄԻԵԴ-ի վճիռների ազդեցության ուսումնասիրմանը, վեր են հանվել գործնականում առկա խնդիրներ, օրենսդրական թերի կարգավորումներ՝ ընդգծելով վերոշարադրյալ հարցերը նոր դիտանկյունից վերլուծելու կարևորությունը:

Ատենախոսության մեջ հստակեցված են հետազոտման ենթակա հարցադրումները, որոնք տրամաբանական հաջորդականությամբ, գիտական-վերլուծական հետազոտությունների արդյունքում հանգում են կոնկրետ դատողությունների՝ պահպանելով մտքերի պատճառահետևանքային կապը:

Հեղինակն անհրաժեշտ խորությամբ դիտարկել է հետազոտության առարկային անմիջականորեն առնչվող առավել արդիական հարցադրումները, ինչի արդյունքում արված եզրահանգումները հիմնավորված են, իսկ պաշտպանության ներկայացված դրույթները բնորոշվում են ինքնատիպությամբ և ունեն գիտական արժեք:

Վերը նշվածը հիմք է տալիս դրական գնահատել պաշտպանության ներկայացված ատենախոսությունը: Միևնույն ժամանակ աշխատանքում տեղ են գտել որոշ թերություններ, որոնց կապակցությամբ ներկայացնում եմ հետևյալ նկատառումները.

1. Աշխատանքի 1-ին գլխում հեղինակը դիտարկում է ՄԻԵԴ-ի վճիռները որպես մարդու իրավունքների պաշտպանության նվազագույն չափորոշիչների ձևավորման աղբյուր՝ այսպիսով բացահայտելով ՄԻԵԴ վճիռների ազդեցության ինքնատիպ դրսևորումը մարդու իրավունքների պաշտպանության իրավական չափորոշիչների համակարգի ձևավորման վրա: Սակայն, կարծում եմ, որ այս համատեքստում հարկավոր էր առավել մեծ ուշադրություն դարձնել միասնական եվրոպական փոխհամաձայնության դոկտրինին, քննարկման առարկա դարձնելով այն հնարավոր իրավիճակները, երբ կոնկրետ դեպքում ՄԻԵԴ-ի կողմից արտահայտված իրավական դիրքորոշումներով սահմանվում է մարդու իրավունքների պաշտպանության չափորոշիչ,

սակայն տվյալ հարցի կապակցությամբ դեռևս առկա չէ միասնական եվրոպական փոխհամաձայնություն (էջ 32-42):

2. Ատենախոսության 2-րդ գլխի շրջանակներում հեղինակն անդրադառնում է ՄԻԵԴ վճիռների ազդեցության գնահատման համակարգին և ազդեցության գնահատման մեթոդներին: Հեղինակը փորձել է հասարակական գիտությունների ուսումնասիրության շրջանակներում օգտագործվող «ազդեցության գնահատում» եզրույթի բովանդակության բացահայտման արդյունքների վրա կառուցել ՄԻԵԴ-ի վճիռների ազդեցության գնահատման համակարգը՝ տալով հեղինակային սահմանում ՄԻԵԴ-ի վճիռների ազդեցության գնահատման համակարգին: Այնուամենայնիվ, հեղինակին ամբողջությամբ չի հաջողվել բացահայտել այդ սահմանման հիմքում ընկած հստակ աղբյուրագիտական և մեթոդաբանական հիմքերը (էջ 43-55):

3. Ատենախոսության 2-րդ գլխի 4-րդ ենթագլխում, հեղինակը ՄԻԵԴ-ի վճիռները դիտարկելով միջազգային սահմանադրական արդարադատության համատեքստում, նշում է. «Թիվ 11 արձանագրության ուժի մեջ մտնելուց և մշտական հիմունքներով գործող դատարանի ձևավորումից հետո Եվրոպական դատարանին ներկայացվող գանգատներով բարձրացվում են անդամ պետություններում մարդու իրավունքների տարաբնույթ խախտումները, որոնց քննության և իրավական գնահատականներ տալու համար Եվրոպական դատարանն ուսումնասիրում և վերլուծում է ներպետական իրավական կարգավորումները՝ հաճախ բացահայտելով նաև առկա սահմանադրական հակասությունները»: Այս առնչությամբ հարկ է նշել, որ աշխատանքը առավելապես կշահեր, եթե դրանում ներկայացվեր ՄԻԵԴ-ի կողմից բացահայտված անդամ պետությունների սահմանադրական կարգավորումների հակասությունների որոշ օրինակներ (էջ 66-82):

4. Հեղինակին չի հաջողվել ամբողջությամբ զերծ մնալ օտարածին տերմիններից, որոնք նկատվում են աշխատանքի տարբեր ենթագլուխներում, սակայն կարծում եմ, որ

դրանց կիրառումը երբեմն արդարացված է հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ մասնագիտական գրականության մեջ հանդիպող և կիրառվող համարժեք եզրույթը ոչ միշտ է ամբողջությամբ արտացոլում նույն իմաստն ու բովանդակությունը:

Այնուամենայնիվ, անհրաժեշտ է նշել, որ հեղինակի կողմից արված եզրահանգումները հիմնականում բխում են ատենախոսության ընդհանուր տրամաբանությունից, համապատասխանում առաջադրված նպատակներին ու խնդիրներին:

Ատենախոսությունը շարադրված է հասկանալի ու գիտական ոճով, հեղինակը ապահովել է նյութի շարադրանքի ներքին տրամաբանությունը: Ատենախոսությունն ունի ավարտուն տեսք և հանդիսանում է հստակ շարադրված գիտավերլուծական աշխատություն:

Պաշտպանության ներկայացված հիմնադրույթները համապատասխանում են ներկայացվող պահանջներին՝ ինչպես նորույթի, այնպես էլ հիմնավորվածության չափանիշներով:

Ատենախոսությունում պաշտպանության ներկայացված հիմնադրույթները համարժեքորեն արտացոլված են հեղինակի կողմից հրատարակված գիտական հոդվածներում:

Սեղմագիրն արտացոլում է ատենախոսության հիմնական դրույթներն ու բովանդակությունը:

Հաշվի առնելով վերոգրյալը՝ կարծում եմ, որ Արփինե Առաքելյանի՝ «Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի վճիռների ազդեցության գնահատումը (Հայաստանի Հանրապետության օրինակով)» վերտառությամբ իրավաբանական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճանի հայցման համար ներկայացրած թեկնածուական ատենախոսությունը համապատասխանում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 1997 թվականի օգոստոսի 8-ի թիվ 327 որոշմամբ հաստատված՝ «Հայաստանի Հանրապետությունում գիտական աստիճանաշնորհման կանոնակարգի» 7-րդ կետի պահանջներին, իսկ հեղինակն արժանի է ԺԲ.00.02 - «Հանրային իրավունք - սահմանադրական, վարչական, ֆինանսական, մունիցիպալ,

բնապահպանական, եվրոպական իրավունք, պետական կառավարում» մասնագիտությամբ իրավաբանական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճանի շնորհմանը:

Պաշտոնական ընդդիմախոս,
իրավաբանական գիտությունների դոկտոր,
պրոֆեսոր **Վ.Վ. Ստեփանյան**

26 հունիսի 2023 թ.

Պաշտոնական ընդդիմախոս, իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր Վահե Ստեփանյանի ստորագրությունը հաստատում եմ՝

ԵՊՀ իրավագիտության ֆակուլտետի դեկանի տեղակալ, իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Հ.Մ" Խաչիկյան

27 հունիսի 2023 թ.

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ
ՅՈՒՐԻԴԻԿԱԿԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ
ЮРИДИЧЕСКИЙ ФАКУЛЬТЕТ
FACULITY OF LAW
YEREVAN STATE UNIVERSITY